

ÜNİTE 1

İletişim

Amaçlar

Bu üniteyi çalıştıktan sonra,

- iletişim kavramını tanımlayabilecek,
- iletişimin temel özelliklerini açıklayabilecek,
- değişik iletişim sınıflandırmaları yapabilecek,
- duygusal dil ile önerme dili ayrımını öğrenecek,
- simgesel dili belirleyen özellikleri bilecek,
- kültürel yaşam, öğrenme ve dil arasındaki ilişkileri kavrayacak,
- kültürün evrimi ile iletişimin evrimi arasındaki ilişkiyi kurabileceksiniz.

İçindekiler

- İletişim Kavramı ve Tanımı
- İletişimin Temel Özellikleri
- İnsan İletişiminin Ayırt Edici Yönleri
- Simgesel Düşünce ve Dil
- Öğrenme ve İletişim
- Kültürel Evrim ve İletişimin Evrimi
- Özet
- Değerlendirme Soruları
- Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Öneriler

Bu üniteyi daha iyi anlayabilmeniz için,

- Bu üniteyi çalışmadan önce iletişimi nasıl tanımlayıp açıkladığınızı düşününüz.
- Sizce hayvanlarda da iletişim olgusu var mı? Neden ve nasıl?
- Çevrenizde ne tür iletişim örnekleri var gözlemleyip sayınız.
- Üniteyi çalışırken ara sorulara ve ünite sonundaki sorulara önem verip, yanıtlamaya çalışınız. Bilgi ve kavrama düzeyinizi değerlendiriniz.

1. İLETİŞİM KAVRAMI VE TANIMI

Dilimizde kullanımı giderek yaygınlaşan "iletişim" kavramının yerine, yakın zamanlarda kadar "haberleşme" ve Fransızca'dan alınan "komünikasyon" (Communication) sözcükleri kullanılıyordu. "Communication" sözcüğü, Latince'deki communicatio'un karşılığıdır. Communicatio'nun kökeninde yine Latince'deki communis kavramı bulunmaktadır. "Birçok kişiye ya da nesneye ait olan / ortaklaşa yapılan" anlamındaki bu kavramdan hareketle iletişim sözcüğünün özünde, yalın bir ileti alışverişinden çok, toplumsal nitelikli bir etkileşimi ve paylaşımı dile getirdiğini söyleyebiliriz.

İnsan etkinliklerinin ve ilişkilerinin tümü iletişimle ilgilidir. Yazmak, okumak, çalışmak, eğlenmek, alışveriş yapmak, kavga etmek, sevmek, istemek, buyurmak vb. tüm etkinliklerimizle içiçe olan bir olguyu ayırt etmek, tanımlamak ve incelemek oldukça güç bir iş. Üstelik sözcük ve kavram olarak "iletişim"i değişik anlamlarda sürekli kullanmamız da işimizi zorlaştırıyor. Yapılan bir araştırma ile sözcüğün 4560 kullanımı derlenerek, 15 ayrı anlamı belirlenmiştir (Dance 1970 için Bkz. Oskay 1982: 309) Bundan anlaşıldığı gibi, "iletişim" tüm canlı ve cansız sistemler içindeki ve arasındaki etki tepki ve değişim süreçlerini anlatmak için kullanılmaktadır. Ancak "iletişim" deyince genelde ilk akla gelen insanlar arası iletişim ve bu amaçla kullanılan araçlardır:

"1. Duygu, düşünce ya da bilgilerin usa gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme (...)

2. Telefon, telgraf, televizyon, radyo gibi aygıtlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme ..." (TDK 1983: 578).

Oysa canlılar dünyasında, ileti alışverişi anlamında iletişim kurma becerisi yalnız insana ait değildir. Ancak insan, simge (sembol) yaratarak duygularını belirtebildiği gibi, düşünce ve bilgilerini de biriktirip aktarabilen tek canlıdır. Bu özelliği ona somut şeyleri belirtebilmenin yanı sıra, soyut duygu ve düşünceleri iletebilme, şimdi ve burada olanlarla ilgili olduğu kadar, zamanda ve mekânda uzak olan şeylerle ilgili iletişimde bulunabilme olanağı sağlar. Bu nedenle insan iletişimi, **simgeler aracılığı ile bilgilerin, düşüncelerin, duyguların biriktirilip aktarılmasının ve alışverişinin ortak ve değişik zaman ve mekân boyutlarında gerçekleştirilmesi**, olarak tanımlanabilir.

İletişim kavramı özünde neyi dile getirir? Bundan hareketle iletişim kavramını tanımlayınız.

2. İLETİŞİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ne türde olursa olsun insanlar arası iletişim için bazı temel özellikler sayılabilir.

1) İletişim, her zaman her yerdedir. İletişim günümüz insanın yaşamının yaklaşık dörtte üçünü kaplayan bir olgudur. Başkalarıyla her türlü ilişkimizde ve radyo, televizyon, gazete, kitap gibi kitle iletişim araçlarından yararlandığımızda konuşuyor, dinliyor, okuyor, yazıyor ve izliyoruz. Başka deyişle iletişim zamanımızın çoğunda etkili oluyor. Ayrıca, bir gülümseme, bir el hareketi, konuşurken, dururken araya konan mesafe, yakaya takılan kırmızı bir karanfil, buluşma yerine önceden / zamanında / sonradan gelme, bir resim, bir grafik, bir karikatür, sözlü ve yazılı dil dışında yararlandığımız ve uyarıldığımız iletişim kodlarının örneklerindedir. Bunların yanı sıra trafik lambaları, reklam afişleri, uyarı yazıları, çok açılmış bir radyodan kulağımıza çalınan sözler, sokakta, dükkanda, otobüste istemeden de olsa duyduğumuz konuşmalar / tartışmalar vb. iletişimin her zaman her yerde yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olduğunun kanıtıdır. Kısaca, insanın yaşamı bazen gönüllü, bazen de zorunlu olarak içinde yer aldığı bir iletişim ağı içinde geçmektedir.

Çevreden ileti almadığınız ve çevreye ileti vermediğiniz zamanları ve durumları gözden geçiriniz. Bulamıyorsanız nedenini açıklayınız.

2) İletişimde temel amaç çevre üzerinde etkin olmaktır. Her iletişim durumunda insanların kendilerine özgü beklenti ve amaçları vardır. Schramm (Bkz. Berlo 1960: 18), bunları "**gecikmeden ödüllendirilme**"ye yönelik beklentiler ve "**sonradan ödüllendirilme**"ye yönelik beklentiler olarak sınıflandırır. Örneğin, yazarın yazısını yazarken, öğretmenin dersini verirken, siyasetçinin topluluğa seslenirken duydukları heyecan ve bunun hedef aldıkları insanlarla arasında paylaşılacağını ummaları birinci türde beklentilerdir. Buna karşılık yazarın kitabının satışının çok olacağını, öğretmenin ileride takdir göreceğini, siyasetçinin oylarını arttıracacağını umması ikinci tür beklentilere örnek verilebilir. Kısaca, birinciler "tüketime" yönelik; ikinciler "araçsal" beklenti ve amaçlardır.

Düşünecek olursak, insanın doğumundan başlayarak ölümüne değin ne kadar çok ve çeşitli iletişim yaşantısı kazandığını görür ve şaşırırız. İletişimle buyururuz, yalvarırız, isteriz, severiz, kızarız, bilgileniriz, bilgilendiririz, saklarız, açıklarız vb... Bunca zahmete, bazen doyum sağlasa da çoğu zaman üzücü ve eziyetli ilişki ve iletişim yaşantısına neden katlanırsınız?

Berlo'ya göre (1960: 12) çevremizi "... amaçlı olarak etkilemek, değiştirmek için iletişim kurarız." Böylece birey açısından iletişim edilgen bir varlık olmak yerine çevre üzerinde etkili olabilme temel amacını taşır. Çoğu kez bu temel amacın bilincinde olmaması, alışkanlıklarına ve o varsaydığı amaçlara göre davranması bu gerçeği değiştirmez. Görünürdeki neden ne olursa olsun iletişimde temel amaç, **çevre üzerinde etkin olmak, başkalarının tutum ve davranışlarını belirlemek, geliştirmek ve değiştirmektir.**

?

Bir bebeğin çevresiyle "iletişim kurma çabalarını ve konuşma becerisini tam kazanana kadar katlandığı zorlukları düşününüz. Derdinizi anlatmak, kendinizi başkalarına dinletmek ve anlaşılma için neden uğraştığınızı tartışınız.

3) İletişim anlamların paylaşımıdır. Tüm duyularımızın ses, ışık, renk, hareket, koku, tat gibi uyarıcılarla uyarıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Bunlardan algıladıklarımızı anlamlı iletilere dönüştürdüğümüz için çevremizi belli bir düzen içinde görüyoruz ve kavriyoruz. Başka deyişle, belli uyarıları anlamlı iletiler olarak algılamaya koşullandığımız için bunları değerlendirip anlamlandırabiliyoruz. Sesi uzaktan gelen bir cankurtaran arabasının sireni ilkel bir toplumun insanı için ne denli yabancıysa; bilmeyen birisi için Japonca bir konuşma da o denli anlamsızdır, iletişim değerinden yoksundur. Kısaca, bireysel ve toplumsal yaşantılarımız hangi uyarıcıların nasıl anlamlandırılacaklarını belirler.

Özetle, Birey doğuştan toplumda hazır bulduğu ve öğrendiği iletiler ağı içinde başkalarıyla şeyler, olgular ve olaylar hakkında biçimlenmiş ya da kendisinin biçimlendirdiği anlamların alışverişini yaparak ilişkilerini düzenler. Bu bağlamda iletişim, toplum yaşamı içinde kurulan ilişkilerde geliştirilen ve paylaşılan anlamlardır.

?

Anlam paylaşımını sağlamayan bir iletişim olabilir mi, neden?

4) İletişim değişik katmanlarda gerçekleşir. Bizi kuşatan iletişim ağı içinde seçip algıladığımız uyarıcılar iletişim davranışlarımızın kaynağıdır. Bu davranışlarımız işlevsel açıdan birkaç katmanda gerçekleşir: 1) insanın içinden kendi kendine yaptığı iletişim katmanı; 2) başkalarıyla sözcüklerle / simgelerle gerçekleşen iletişim katmanı; 3) her iki durumda da iletilerin aktarımına eşlik eden psikolojik tepkilerin belirlediği katman. Bu sonuncusu iletişimde içten ve /veya dışarıya iletilenin içeriğine katılan kızgınlık/yakınlık, sevgi / nefret; sevinç / üzüntü gibi tepkiler-

den oluşur (Myers ve Myers 1976: 14).

Ayrıca iletişimde, 1) içerik düzeyi 2) ilişki düzeyi ayrımı da yapılabilir. Birincisi, iletinin bildirme yönü; ikincisi yönerge (içeriğin nasıl anlaşılması gerektiğini dile getiren) yönü ile ilgilidir (Watzlawick ve diğerleri 1979: 49).

Konuşmamanızı rica ederim.

Lütfen konuşmayınız.

Konuşmak yasaktır.

Yukarıdaki örnek verilen iletiler içerik düzeyinde bir eylemin yapılmaması ile ilgili isteği dile getiriyorlar. İçerik düzeyinde aynı olmakla birlikte, bu üç iletinin ilişki düzeyleri birbirinden değişiktir; birbirlerinden değişik ilişkileri tanımlarlar. Sözlü ve yazılı dildeki kodların düzenleniş biçimi kadar, duruş, bakış, kılık kıyafet gibi sözsüz kodlar da iletilerin içeriğini hangi ilişkiler içinde değerlendirmemiz gerektiğini belirlerler.

?

Yakınlık duyduğunuz, samimi olduğunuz kişilerle ilişkileriniz değiştiğinde nasıl iletişim kurduğunuza; tanımadığınız ya da az tanıdığınız insanlarla iletişimde bulunurken neleri ölçü aldığınıza dikkat ediniz.

3. İLETİŞİM SINIFLANDIRMALARI

Günlük yaşamımızın değişik alanlarında ve ilişkilerinde gerçekleşen iletişim olgusu temel alınan ölçütlere göre çok değişik biçimlerde sınıflandırılabilir. Bu bağlamda iletişim;

● Bir Toplumsal İlişkiler Sistemi Olarak

- Kişiler arası iletişim
- Grup iletişimi
- Örgüt iletişimi
- Toplumsal iletişim

● Grup İlişkilerinin Yapısına Göre

- Biçimsel olmayan (informel) / yatay iletişim

- Biçimsel (formel) / dikey iletişim

● **Kullanılan Kanallara ve Araçlara Göre**

- Görsel iletişim
- İşitsel iletişim
- Görsel-işitsel iletişim
- Dokunma ile iletişim
- Telekomünikasyon
- Kitle iletişimi
- ya da
- Doğal araçlarla iletişim
- Yapay araçlarla iletişim

● **Kullanılan Kodlara Göre**

- Sözlü iletişim
- Yazılı iletişim
- Sözsüz iletişim

● **Zaman ve Mekân Boyutlarında**

- Yüzyüze iletişim
 - Uzaktan iletişim
- olarak sınıflandırılabilir.

4. İNSAN İLETİŞİMİNİN AYIRT EDİCİ YÖNLERİ

Canlı yaşamı, organizmanın ilgili olduğu çevreyle etkileşimi zorunlu kılar. Bu nedenle, iletişim (ileti alışverişi) tüm canlılar dünyasında temel bir olgudur. Ancak, insan dışındaki tüm canlılar kalıtsal olarak sahip oldukları iletişim sistemlerini kullanırlar. Beslenme, barınma, korunma, çiftleşme gereksimleri içgüdüselidir. Evcilleştirilen, terbiye (eğitim) gören hayvanların sonradan kazandıkları iletişim davranışları da koşullandırma ile açıklanır. Ancak -en gelişmiş memeliler de dahil- hiçbir hayvan kendi yaşantılarını yavrusuna aktaramaz, öğretmez.

İnsan ise doğuştan sahip olduğu iletişim yetilerinin yanı sıra, kalıtsal olmayan bir simge sisteminin yaratıcısı ve mirascısıdır. İnsan yavrusu toplumda hazır bulup öğrendiği bir denge sistemi sayesinde "konuşabilmekte" dir. Böylece de, duygusal dilin sınırlılıklarını aşarak önerme dilinin kendisine sunduğu olanaklardan yararlanıp, bireysel ve toplumsal yaşantılarıyla kazan-

dıklarını kendisinden sonraki kuşaklara öğretmek için aktarabilmektedir.

Duygusal dil ile önerme dili arasındaki ayrım nedir? Duygusal dil, duygusal tepkileri aktaran, başkalarında duygusal tepkilere yol açan dildir. Önerme dili, yargıların ve değerlendirmelerin aktarılmasına olanak verir (Hançerlioğlu 1982: 299) "Arkadaşımı severim"; "Bugün hava çok sıcak"; "Dünya güneşin etrafında dönen bir gezegendir"; "İşleyen demir paslanmaz" vb. tüm ifadeler bireysel ve toplumsal yaşantılara ilişkin yargı ve değerlendirmeleri içerir.

Kısaca, "Ah!; of!; üf!;" gibi ünlemlerle ya da mimik ve jestlerle -sözsük biçimde- duygularımızı dile getirebiliriz. Ancak, sözcüklere dayalı bir iletişimde sözcükler yalnız bir duyguyu dile getirmezler. Belki bir mantığı ve sözdizimi olan bir tümcenin parçasıdır. "Şimdi eve gidiyorum" derken bir eylemi mekân ve zamanla belirleyerek dile getirecek biçimde gereken sözcükleri seçiyor ve anlatmak istediğimizi anlamlı kılacak bir sıra düzeninde birbirleriyle ilişkilendiriyoruz. Gerçi bu ve benzeri tümcelerde yer alan sözcüklerin duygularla hiçbir ilgisi yok görünür. Ancak, söyleyiş biçimi, söylediğimiz ortam ve koşullar, daha önce ve daha sonra söylediklerimiz onlara bir duygusal boyut kazandırır. Örneğin "şimdi eve gidiyorum" sevinç, rahatlık, heyecan gibi duygularla ilgili olabileceği gibi kaygı, zorunluluk, korku, üzüntü gibi duyguları da yansıtabilir. Bu nedenle iletişimimizde duygusal bir boyut hemen her zaman vardır.

Resim 1 : Hayvan "dillerinin" hiçbirinde nesnelere ilişkin herhangi bir işaret yoktur. Onlar yalnızca öznel duyguları dile getirebilmektedirler.

Hayvanların da duygusal dilin benzeri "dillerle" (tıslayarak, kabarak, dikilerek, dış göstere rek, mırıldanarak, vb.) değişik duygularını ilettiklerini kolayca gözlemleriz. Ancak yapılan incelemelere göre, hayvan "dillerinin" hiçbirinde nesnelere ilişkin herhangi bir işaret yoktur; onlar yalnızca öznel duyguları dile getirebilmektedir (Koehler, 1921 Bkz. Cassirer 1980: 37).

İnsan ise duygularını olduğu kadar, cansız ve canlı herşeyi ve bunlarla ilişkilerini de anlatabileceği bir önerme dili ile iletişimi gerçekleştirmektedir. Bunun temelinde insanın "simgeleştirebilen" bir canlı olması yatar. İnsan simgesel bir dil geliştirip kullanabildiği için "konuşan" bir varlıktır.

Önerme dili ile duygusal dil arasındaki ayrımı örneklerle açıklayınız. Önerme dilinde duygusal boyutun tümüyle neden ortadan kaldırılamayacağını tartışınız.

Simgesel dili belirleyen özellikler nelerdir? Cassirer'e göre (1980), simgesel düşüncenin ve dilin temel özellikleri: 1) ad koyma; 2) değişkenlik ve 3) genelleme (soyutlama) dır.

1) Ad koyma ya da herşeyin bir adı olduğunu öğrenme, insan yavrusuna simgesel dünyanın kapısını açar. Çocuk doğumundan başlayarak biyolojik ve psikolojik temel gereksimlerinin ve çevreden gelen uyarıların belirlediği tepkilerini seslerle ve jestlerle dile getirir. Zamanla ve ancak belli bir gelişim ve başkalarıyla etkileşim sürecinde herşeyin bir adı olduğunu öğrenir. Ağlayarak, gülerken, çığlık atarak ve belli hareketleri yaparak çevresiyle kurduğu iletişimin yetersiz kalması, onu konuşmayı öğrenmeye zorlar. Belli seslerle belli nesne, durum ve kişiler arasındaki ilişkileri kavradığında (Jersild 1979: 479-486) konuşmaya öykünür. Olumlu tepkiler çabalarını güçlendirir; önceleri birkaç sözcükle herşeyi anlatmaya çalışırken, başarısızlıkları ve yetersizliği onun herşeyin bir adı olduğunu kavramasına yol açar. Bu, dilin kavranmasında temel bir adımdır, istediğini doğru "adıyla dile getirmek, ona dünyanın kapısını açan "açıl susam açıl" gibi sihirli bir formül sağlar.

2) Değişkenlik, aynı anlamın değişik simgelerle verilebilmesidir. Nesne ile adının bir ve aynı şey olmadığını insan çocukluğunun ancak belli bir aşamasında öğrenir. Aynı isteğin, düşüncenin, nesnenin, kişinin değişik simgelerle (sözcüklerle) belirtilebilmesi gibi, aynı simgenin değişik kişi ve durumlar için kullanılabilmesinin kavranması simgesel düşünce ve dilin temel özelliklerinden biridir. Böylece örneğin, bir şeyi onaylamak için "evet, tamam, olur vb." denilebilmesi buna karşılık baba sözcüğünün tüm babalar için kullanılabilmesi simgesel dilin sağladığı olanaklardan biridir.

3) Genelleme (soyutlama), nesnelere, kişilerin, olayların ve olguların somut duyu verilerince gözlenen farklılıklarının ve "biricik" yönlerinin soyutlama ile aşılması, benzerliklerinden hareketle ortak noktaları arasında bağlantı kurma ve genel bir anlam / kavram yaratma özelliğidir. Böylece örneğin, her çocuk için kendi babası "biricik" olmakla birlikte babalar sınıfı / genelleme- si içinde yer alır; renk, boy, büyüklük, malzeme açısından birbirinden farklı sandalyeler biçimsel ortak özellikleri ve aynı olan işlevleri ile sandalye olarak adlandırılırlar.

Bu özellikleriyle simgesel dil insanoğluna, deneme/yanılma sürecinin sınırlılıklarını aşarak, yaşadıklarını anlamlandırma / kavramlaştırma yoluyla dile getirme ve öğretme, başkalarından da öğrenme olanağını verir.

Simgesel dili belirleyen özellikleri kendi geliştireceğiniz örneklerle açıklayınız.

Hayvanların neleri iletilip neleri iletilmediklerini düşününüz.

5. ÖĞRENME VE İLETİŞİM

İnsan simgelere dayalı değişik iletişim sistemlerini geliştirerek, belli bir toplum yaşamı olan hayvanlarda bulunmayan bir kültürel yaşamı gerçekleştirmiştir. Kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği ve yarattığı her şeydir. Kalıtsal olmayan bir birikimi her insan, doğum yoluyla katıldığı toplumda yaşam boyu süren öğrenme ve toplumsallaşma sürecinde kazanır.

Topluma katılan her yeni birey kendisini davranış kurallarıyla belirlenmiş değerler, anlamlar içeren bir ilişkiler ağı içinde bulur. Önceleri bir bölümü ile tanıştığı bu ağ, büyüdükçe ve etkileşimde bulunduğu insanlar çoğaldıkça genişler; böylece kültürüne göre algılamayı, düşünmeyi ve davranmayı öğrenir. Bireyle toplumu ve kültürü arasındaki ilişki ve etkileşimi sağlayan iletişimdir. Dil / konuşma becerisini kazanıp geliştirdikçe öğrenme süreci de hızlanır yoğunlaşır; kazandığı birikim çoğalır.

Çocuğun eğitiminde ona konuşma becerisinin kazandırılması, bunun için çaba harcanması boşuna değildir. İnsan deneme, yanılma yoluyla ve gözlemleyerek kuşkusuz çok şey öğrenir, öğrenmektedir. Böylece insanın yapıp ettiklerinden ve başkalarından öykünerek kazandığı davranışları, kendisinden sonraki kuşaklara göstererek öğretebileceği de varsayılabilir. Ne var ki, böylesi bir iletişim ve öğretme ancak somut ve gösterilebilir durumlarla sınırlı kalırdı. Somut örneği olmayan ya da başa gelmeyen durumlarla ilgili davranışları, bilgileri aktarmak, paylaşmak söz konusu olamazdı. Şimdinin / bugünün geçmiş ve gelecekle bağlantısı kurulamazdı. Kısaca öğretilenler yalnız örneklenebilenler olur, "öğüt"e hiç yer kalmazdı.

Gözleme ve öykünmeye dayalı bir öğrenme ile, insanın doğal çevresi üzerindeki etkinliğini arttırabileceği genel bilgilere ulaşamazdı. Bunun gibi, toplumun üyelerinin iletişim (dil) yoluyla ortak yaşantı ve değerlendirmeler yapamamaları da toplumsal geleneklerin ortaya çıkmasını engellerdi. Yanı sıra, toplumsal örgütlenmede yeni oluşum ve değişimleri gerçekleştirmek de söz konusu olamazdı. Kısaca, -dille- iletişim olmasaydı, toplum düzeni yinelenip giden bir düzen olur, kültürel birikim ve değişim kavramları anlamlarını yitirirdi.

Bilgi dağarcığımızın ve davranışlarımızın ne kadarının yalnızca yaşayıp gördüklerinizle ilgili olduğunu düşününüz .Şu anda okuduklarınızdan öğrendiklerinizi kendi kendinize ya da gözlemleyerek öğrenebilir miydiniz, tartışınız.

6. KÜLTÜRÜN VE İLETİŞİMİN EVRİMİ

Kültür tarihine baktığımızda kültürün evrimi / değişimi ile iletişimin evriminin birbirleriyle ilişkili olduğunu görürüz. Avcılık ve toplayıcılıkla yaşanan toplumlardan günümüzün ileri teknoloji toplumlarına doğru kültürel birikim ve değişimin ivme kazanmasında ve yoğunlaşmasında -diğer etkenlerin yanısıra- toplum içinde ve toplumlar arasında gerçekleşen iletişimin rolü yadsınamaz.

Konuşma dili yazı dilinden çok önceleri geliştirildiği için insan, kültürü yaratıp yaşatabildi. Avcı ve toplayıcı insanların iletişim sistemleri asıl olarak konuşma diline dayanıyordu. Bununla birlikte çentik, yontu, resim, duman, tamtam gibi işaretler bellek, büyü ve uzaktan haberleşme için yeterli oluyordu.

Yazı yerleşik düzene geçişin ve üretimin belli bir aşamasından sonra icat edildi. Dinin, merkezi yönetimlerin ve ticaretin gelişmesi zamanda ve mekânda uzaktan haberleşmeyi zorunlu kılınca ulaşımda ve iletişimde köklü değişiklikler oldu. Toplum ve ekonomik yaşamı yönetmek, iktidar sahibi olmak isteyenler ulaşım ve iletişim tekniklerinin geliştirilmesinde öncü ve denetleyici olmuşlardır. Yazı, yöneten ve güçlü sınıfların güçlerini pekiştirmede ve ticaretin gelişmesinde olduğu kadar, sözlü geleneğin yazılarak saklanmasında, bilgi ve düşüncenin gelişmesinde de etkili olmuştur. Matbaanın icadı, bilginin ve ideolojilerin eskisine oranla daha geniş kesimlere hızla yayılmasını sağlamış ve kültürün evriminde önemli bir rol oynamıştır.

Daha sonra Sanayi Devrimi, sanayi toplumuyla / kültürüyle birlikte ulaşım ve iletişimde de yeni bir çığır başlattı. Buharlı gemiler, demiryolları 19. yüzyılda yalnız insanların ve eşyaların değil,

gazetelerin, kitapların (haberlerin ve düşüncelerin) her yere kolayca taşınmasını sağladı. Başkent ile taşra, kentler ile kırsal alan arasındaki coğrafi hareketlilik, ekonomik ve siyasal ilişkiler yoğunlaştı. Ulusal dil yerel lehçelere egemen oldu. Günümüzün modern / yeni iletişim teknolojileri ise insanlar ve toplumlar arası iletişime -ulaşım olanaklarından bağımsız- yepyeni boyutlar kazandırdı. Kıtalararası haberleşme ve iletişim "an"lık bir süreçte gerçekleşir oldu.

Özetle, kültürün evrimiyle iletişimin evrimi karşılıklı bir ilişki içindedir. İletişimin biçimi ve içeriği kültürel oluş ve gelişime göre belirlenip değişirken; kültürel oluş ve değişimin temelinde de iletişimin gelişmesi etkili olmaktadır.

Özet

Sözcük olarak dilimizdeki kullanımı yeni, kavram olarak eski olan "iletişim" değişik etkileşimleri, anlamları karşılamak için kullanılır. İleti alışverişi anlamında iletişim tüm canlılar dünyasında gözlenir; ancak, yalnız insanlar arasında simgeler aracılığı ile duygu, düşünce, bilgi biriktirilip aktarılması söz konusudur.

İletişim, insan yaşamının tüm etkinlikleri ile ilgilidir, bu nedenle her zaman her yerde vardır. Toplumsaldır ve anlamların paylaşımıdır; temel amacı insanın çevresi üzerinde etkin olma isteğidir ve değişik katmanlarda gerçekleşen bir etkinliktir.

İnsan iletişiminin temeli konuşmadır. İnsan simge yaratabildiği için duygusal dilden önerme diline geçebilmiştir. Böylece yalnız duygularını değil, bilgi ve yaşantılarını yargılarıyla birlikte aktarabilmekte, kısaca öğrenip öğretebilmektedir.

Ad koyma, değişkenlik ve genelleme (soyutlama) simgesel dil ve düşüncenin temel özellikleridir. İnsanın düşüncesinin ve bilincinin gelişmesi ile dil becerisine sahip olması ve dili kullanmada yetkinleşmesi arasında doğrudan bir ilişki vardır.

İnsanı insan yapan kültür, dil ile birlikte gelişir. Kültür kuşaktan kuşağa aktarılan bir birikim olduğuna ve birey de kültürünü dil aracılığı ile öğrendiğine göre dil ile kültür arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. İletişimin gelişmesi düşüncenin gelişmesine, ikisinin birlikte gelişmesi ise bilgi birikimini çoğaltıp hızlandırarak kültürün evrimine yol açar.

Değerlendirme Soruları

1. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin tanımının kapsamındadır?
 - A) Simgelerin kullanılması
 - B) Bilgi, düşünce, duyguların biriktirilip aktarılması
 - C) Bilgi, düşünce, duyguların alışverişi
 - D) Bilgi, düşünce, duyguların alışverişinin ortak ve değişik zaman ve mekan boyutunda gerçekleşmesi
 - E) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin temel özelliklerinden değildir?
 - A) İletişim her zaman her yerdedir.
 - B) İletişimin temel amacı çevre üzerinde etkin olmaktır.
 - C) İletişim televizyon, gazete, radyo gibi araçlarla gerçekleşir.
 - D) İletişim anlamların paylaşımıdır.
 - E) İletişim değişik katmanlarda gerçekleşir.
3. İletişim aşağıdakilerden hangisine göre sınıflandırılmaz?
 - A) Toplumsal ilişkiler sistemine göre,
 - B) İletişimi gerçekleştiren bireylerin kişilik özelliklerine göre,
 - C) Grup ilişkilerinin yapısına göre,
 - D) Kullanılan kanallara, araçlara ve kodlara göre,
 - E) Zaman ve mekân boyutlarına göre,
4. Aşağıdakilerden hangisi duygusal dil ile önerme dili arasındaki farkın doğru açıklamasıdır?
 - A) Duygusal dil duygusal tepkileri aktarır, önerme dili ise sadece yargıları aktarır.
 - B) Duygusal dil başkalarında duygusal tepkilere yol açar, önerme dili sadece değerlendirilmelerin aktarılmasına olanak tanır.
 - C) Duygusal dil romantik dildir, önerme dili ise gerçekçi dildir.
 - D) Duygusal dil, duygusal tepkileri aktarır ve başkalarında duygusal tepkilere yol açar.

önerme dili duyguların yanısıra yargı ve değerlendirmeleri de aktarır.

E) İkisi arasında bir fark yoktur.

5. Aşağıdakilerden hangisi simgesel dilin özelliklerindedir?

A) Ad koyma B) Değişkenlik C) Genelleme D) Soyutlama E) Hepsi

Yararlanılacak ve Başvurulabilecek Kaynaklar

AKSAN, D. **Her Yönüyle Dil** (Ana Çizgileriyle Dilbilim I), 2. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1979, s. 53-54.

BARLUND, D.J. **Interpersonal Communication**. Boston: Houghton Mifflin Company, 1968.

BERLO, D.K. **The Process of Communication**. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1960, s. 1.

BIRDWISTELL, R., "Un Exercice de Kinesique et de Linguistique" Ed. Y.Winkin, **La Nouvelle Communication**. Paris: Eds. du Seuil, 1981, s. 160-190.

CASSİRER, E., **İnsan Üstüne Bir Deneme**, Çev. N.Arat, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1980, s. 33-34.

CHILDE, G., **Tarihte Neler Oldu?** Çev. A.Şenel ve M.Tuncay, Ankara: Odak Yayınları, 1974, s. 24.

COON, C., **Story of Man**, New York: Alfred A.Knopf, 1962, için Bkz. B. Güvenç, **İnsan ve Kültür**. 4. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984, s. 162.

HALL, E.T., **La Dimension Cachee**. Paris: Eds. du Seuil, 1978 ve **La Langage Silencieux**. Paris: Eds. du Seuil, 1984.

DANCE F.E.X. "The Concept of Communication". **Journal of Communication**. Cilt 20, 1970, s. 201-210. için Bkz. Ü. Oskay, **XIX Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İş-**

levleri. Ankara: A.Ü.S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, No: 495, 1982. s. 309.

GÜVENÇ, B., **İnsan ve Kültür**, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984, s. 162.

HANÇERLİOĞLU, O., **Felsefe Sözlüğü**. 6. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982, s. 299.

JERSILD, A.T., **Çocuk Psikolojisi**, 3. Baskı. Çev. G.Günce, Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları No. 79, 1979, s. 479-486.

KOEHLER, W., "Zur Psychologie des Schimpansen", **Psychologische Forshung**, I. 1921, 27 için Bkz. E. Cassirer, A.g.e.

MYERS G.E. ve MYERS, M.T., **The Dinamics of Human Communication**. U.S.A.: McGraw-Hill, Inc., 1976.

OSKAY, Ünsal,, **İletişimin A,B,C'si**. İstanbul: Simavi Yay. 1992.

TDK, Türkçe Sözlük 1. 7. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1983, s. 578.

WATZLAWİCK, P., BEAVIN, J.H., JACKSON, D.D., **Une Logique de la Communication**. Paris: Eds. du Seuil, 1972.

ZILLIOĞLU, Merih, **İletişim Nedir?** İstanbul: Cem Yayınları, 1993.